

توسعه‌ی حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی

حسن کردانی

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد نور، دانشگاه آزاد اسلامی، نور، ایران.
h.kordani@gmail.com

مهدی خلیل پور

استادیار، گروه حسابداری، واحد نور، دانشگاه آزاد اسلامی، نور، ایران (نویسنده مسئول)
khalilpourmehdi@gmail.com

جواد رمضانی

استادیار، گروه حسابداری، واحد نور، دانشگاه آزاد اسلامی، نور، ایران.
Javad.ramezani58@gmail.com

سید جواد ابراهیمیان

استادیار، گروه حسابداری، واحد نور، دانشگاه آزاد اسلامی، نور، ایران.
Acc.ebrahimian@yahoo.com

علی فلاح

استادیار، گروه حسابداری، واحد نور، دانشگاه آزاد اسلامی، نور، ایران.
Fallahali55@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۱

چکیده

حسابداری مدیریت استراتژیک به عنوان ساز و کاری جهت در نظر گرفتن شاخص‌های بلندمدت و راهبردی بر اساس کنش‌های محیطی می‌باشد و این مهم در قالب سیستم‌های اطلاعات حسابداری می‌تواند شرکت‌ها را در مواجهه با پیشران‌های محیطی اعم از اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و امنیتی به طور سیستماتیک ایمن نماید؛ در همین راستا؛ در مقاله‌ی حاضر محقق به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر توسعه‌ی حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی می‌پردازد. این تحقیق از منظر هدف کاربردی و از منظر گردآوری داده‌ها به صورت توصیفی از نوع اکتشافی می‌باشد. به منظور دستیابی به هدف تحقیق، از دو روش کیفی و کمی استفاده شده است. در بخش کیفی، محقق از طریق روش فراترکیب نسبت به بررسی ۷۰ مقاله و پژوهش مرتبط با حسابداری مدیریت استراتژیک و سیستم‌های اطلاعات حسابداری، به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌ها اقدام نمود و در بخش کمی، به صحنه‌گذاری و اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌ها بر اساس نظرسنجی از ۱۵ نفر از مدیران شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران که به صورت نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس تعیین شدند، اقدام شد. نتایج تحقیق نشان داد که اولویت ابعاد مؤثر بر توسعه‌ی حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی به ترتیب شامل الزامات راهبری با ۸/۶۷، الزامات مدیریتی با ۸/۵۱، الزامات زیرساختی ۷/۴۳، الزامات فرآیندی ۷/۲۸، الزامات سازمانی با ۷/۱۳ و الزامات فرهنگ‌سازی با ۶/۸۹ می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: سیستم اطلاعات حسابداری، حسابداری مدیریت استراتژیک، الزامات، پیشران‌های محیطی.

۱- مقدمه

سیستم‌های اطلاعات حسابداری، کلید موفقیت سازمانی در حوزه‌ی مختلف مدیریتی است زیرا امکان یکپارچه سازی، هماهنگی و کنترل فعالیت‌های مالی، تجاری و کسب و کار را فراهم می‌کند (اوکایلی، ۲۰۲۲)، این یک جزء جدایی ناپذیر از سیستم اطلاعات حسابداری است که انباشت، طبقه بندی، تجزیه و تحلیل و ارائه اطلاعات مالی به ذینفعان خارجی و مدیریت را برای انجام اقدامات استراتژیک در راستای اهداف کسب و کار یا شرکت تسهیل می‌کند (آل شیراه و همکاران، ۲۰۲۱؛ پاپروچک و هیبل، ۲۰۲۳). مطالعات گذشته تفاسیر متعددی از سیستم‌های اطلاعات حسابداری ارائه داده‌اند، به عنوان نمونه، نگوین (۲۰۲۰) آن را به عنوان مجموعه‌ای از فعالیت‌های به هم پیوسته، اسناد رسمی و فناوری‌هایی که برای جمع آوری، پردازش و گزارش اطلاعات برای اشخاص ثالث عملیاتی شده‌اند، ارائه نمود (شوازی، ۱۳۹۷). به طور مشابه، الشیره و همکاران (۲۰۲۰) آن را به عنوان یک سیستم به منظور ثبت رویدادهای مالی، معاملات و تولید اطلاعات و محتوا برای ارزیابی عملکرد سازمانی با ارائه بینش فراگیر در تراکنش‌های مالی توصیف کرد (سعد، ۲۰۲۳). به طور کلی سیستم اطلاعات حسابداری، اطلاعات و فناوری‌ها و منابع مبتنی بر رایانه را نشان می‌دهد که توسط سازمان‌ها و کسب و کارها برای پیگیری و گزارش فعالیت‌های حسابداری ایجاد شده است (ادیبی زاده و بنی فاطمه، ۱۳۹۸).

اهمیت حسابداری به توانایی آن در ثبت دقیق رویدادهای اقتصادی برای ذینفعان مرتبط است که آنها را راهنمایی می‌کند تا تصمیم‌گیری و ارزیابی مطلوبی در مورد تصمیمات خود را ارائه دهند و آن را به یک سیستم اطلاعاتی مؤثر تبدیل کنند؛ بنابراین، سیستم اطلاعات حسابداری، به عنوان یک سیستم اطلاعاتی مورد استفاده سازمان‌ها برای تصمیم‌گیری و بررسی پیشنهادات هوشمند برای کاربرانش با استفاده از اطلاعات مالی و قابل توجه رواج یافته است (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۵). به طور کلی، سازمان‌ها و ذینفعان آنها تصمیمات استراتژیک و سرمایه‌گذاری را با تجزیه و تحلیل سوابق مالی و غیر مالی تدوین می‌کنند که نشان می‌دهد کیفیت اطلاعات برای مشروعیت بخشیدن به تصمیمات آنها ضروری است. با توجه به پیشرفت‌های صورت گرفته در زمینه‌ی فناوری و تحول دیجیتال، سیستم حسابداری مبتنی بر رصد محیطی و استراتژیک به عنوان یکی از وجوه مدرن دانش حسابداری در دنیا مطرح بوده و حسابداران با توجه به آن به تدوین صورت‌های مالی مطابق با تحولات پیرامونی مبادرت می‌کنند لذا تردیدی نیست که سیستم

حسابداری استراتژیک و ابعاد مختلف آن در عصر حاضر به دلیل ضرورت و اهمیت آن باید مورد توجه و دقت نظر جدی جامعه علمی و دانشگاهی کشورها قرار گیرد (کنودسن، ۲۰۲۰). یک سیستم اطلاعات حسابداری، به عنوان یک سیستم جزء از سیستم کل مؤسسه بوده و تمام سیستم‌ها تحت تأثیر متقابل عوامل محیطی از قبیل عوامل اقتصادی، اجتماعی، قانونی، سیاسی، فرهنگی و... قرار دارد (مرادی و بیات، ۱۳۹۸؛ بفروبی، ۱۳۹۷). از جهتی دیگر، مدیریت مدرن از طریق حسابداری مدیریت استراتژیک، نیاز به اهداف جدید از اطلاعات حسابداری مدیریت دارد تا به مدیران در تجزیه و تحلیل راهبردی کمک کند. برای اطمینان از سودمندی اطلاعات حسابداری مدیریت در فرآیند مدیریتی سازمان، لازم است اطلاعات حسابداری مدیریت استراتژیک به اهداف و راهبرد سازمان در درازمدت نزدیک شود. به طور سنتی، راهبردها آینده نگرند، تصمیم‌گیری‌های طولانی مدت نیازمند مرور کلی سازمان می‌باشد در حالی که حسابداری گذشته نگر است و برای کسب اهداف کوتاه مدت برنامه ریزی شده است (نظری و همکاران، ۱۳۹۷). از جهت دیگر، اطلاعات مالی و حسابداری موجود در بازار سرمایه بر چگونگی تفسیر سرمایه‌گذاران و واکنش آنها نسبت به اطلاعات مالی افشاء شده توسط سازمان‌ها تأثیر با اهمیتی می‌گذارد و بر میزان توانایی مدیریت در تأثیرگذاری بر بازار از طریق گزارشگری مالی دست کاری شده نیز اثر گذاشت و همچنین نگهداشت وجه نقد اشاره بر درصد کاهش هزینه‌ی تأمین مالی داشته که می‌تواند میزان مدیریت سود را تحت تأثیر قرار دهد (سیاهوشی، ۱۴۰۰). به منظور بهبود مفاهیم نوین مدیریت بنگاه‌ها و کسب و کارهای مختلف بر اساس کاربرد رویکردهای مدیریت حسابداری استراتژیک، نیاز به سیستم حسابداری و پشتیبانی تحلیلی مدیریت استراتژیک وجود دارد (نوری و همکاران، ۱۴۰۱). فقدان رویکردهای سیستماتیک برای پیاده‌سازی سیستم‌های اطلاعات مدیریت و تحقیقات پیچیده در این زمینه با در نظر گرفتن ویژگی‌های بنگاه‌های مختلف اقتصادی یکی از مشکلات اصلی است (کلایچووا و همکاران، ۲۰۲۰).

سیستم‌های اطلاعات حسابداری در تحقق اهداف حسابداری مدیریت استراتژیک به عنوان ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی برجسته است. سیستم اطلاعات حسابداری ترکیبی از

۳) آگاهی از نوآوری‌های حسابداری مدیریت استراتژیک: حسابداران مدیریت باید از این که فعالیت‌های حسابداری مدیریت در دسترس هستند، چه اطلاعاتی را فراهم نمایند و چگونه می‌توانند به درستی اجرا شوند تا اطلاعات مرتبط و مفیدی که تصمیم‌گیرندگان می‌توانند به طور مؤثر بهره‌برداری کنند را تولید کنند، آگاه باشند.

۴) توانایی شناسایی شیوه‌های مناسب و مفید برای اجرا: این یک مهارت مهم است که حسابداری مدیریت استراتژیک می‌تواند با در نظر گرفتن شاخص‌های استراتژیک از طریق پلتفرم‌های سیستم‌های اطلاعاتی، تصمیمات مقتضی را در اختیار مدیران قرار دهد؛

۵) در نظر گرفتن پیشران‌های محیطی برای اخذ تصمیمات استراتژیک: پیشران‌های محیطی به مجموعه کنش‌های محیطی اطلاق می‌شود که می‌تواند ساز و کارها و اهداف شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار دهد، این کنش‌ها از منظر امنیتی، سیاسی، قانونی، مالی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی قابل بررسی است که رصد و پیش‌بینی این کنش‌ها بر اساس شاخص‌های حسابداری مدیریت استراتژیک از طریق سیستم‌های اطلاعاتی تسهیل می‌شود.

با توجه به حجم و گستره‌ی محصولات و خدماتی که شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران به ذینفعان و سهامداران ارائه می‌دهند نیازمند ایجاد سیستم‌های اطلاعات حسابداری هستند که بتوانند منطبق با تحولات پیرامونی در مسیر دستیابی به اهداف شرکت حرکت کنند؛ در همین راستا، محقق به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که الزامات و بایسته‌های توسعه‌ی حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی کدام‌اند؟

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق پیشران‌های محیطی

بر اساس نظر دراکر (۱۹۹۹)، پیشران‌های محیطی، به نیروهای عمده‌ی شکل‌دهنده آینده جهان اشاره دارد. بدیهی است که پیشران‌ها به صورت غیرمستقیم بر حوزه‌های مختلف تأثیرگذارند. به عبارت دیگر، مؤلفه‌ها یا عوامل اصلی متشکل از چند روند هستند که باعث ایجاد تغییر در یک حوزه‌ی مورد

افراد^۱، تجهیزات^۲، خط مشی‌ها^۳ و رویه‌هایی^۴ است که برای جمع‌آوری داده‌ها و تبدیل آنها به اطلاعات مفید با هم کار می‌کنند. این سیستم یک ساز و کار رسمی^۵ برای جمع‌آوری، سازماندهی و برقراری ارتباط اطلاعات حسابداری در مورد فعالیت‌های سازمان است (بگ^۶، ۲۰۱۸). حسابداری مدیریت استراتژیک، مستلزم تمرکز روش‌های حسابداری مدیریت بر ارزیابی عملکرد شرکت‌ها از زوایای استراتژیک در عوض شاخص‌های عملیاتی است. حسابداری مدیریت استراتژیک، بر اساس نظر نمازی (۱۳۹۸) عبارت است از جمع‌آوری، طبقه‌بندی، تلخیص و تحلیل اطلاعات مالی و غیرمالی پیرامون عملیات شرکت و همچنین رقبای آن است به نحوی که این اطلاعات در تدوین راهبرد شرکت مؤثر واقع گردند (نوری و همکاران، ۱۴۰۱). از زمان مفهوم حسابداری مدیریت استراتژیک در اوایل دهه‌ی ۱۹۸۰، محققان نقش مهمی را برای حسابداران مدیریت در ارائه‌ی اطلاعات استراتژیک و با گسترش آن، در آغاز و اجرای شیوه‌های حسابداری مدیریت استراتژیک پیش‌بینی کرده‌اند، با این حال، شواهد تجربی نشان داده است که آن‌ها نقش محدودی در این زمینه دارند (یازدیفر و همکاران، ۲۰۱۹). چنین نقش محدودی ممکن است به پنج دلیل نسبت داده شود که توانایی حسابداران مدیریت را برای ارائه‌ی اطلاعات استراتژیک مربوطه که تصمیم‌گیرندگان می‌توانند از آن بهره‌برداری کنند و آغاز و اجرای شیوه‌های حسابداری مدیریت استراتژیک تعیین می‌کنند، این موارد عبارتند از:

۱) درک محیط کسب و کار و پیچیدگی عملیاتی: کارلسون و همکاران (۲۰۱۵) بیان می‌کنند که چگونه حسابداری مدیریت از تصمیمات استراتژیک در یک زمینه‌ی بین سازمانی حذف شدند. باور بر این بود که آن‌ها آگاهی کافی از پیچیدگی فنی پیرامون توسعه یک رابطه استراتژیک بین سازمانی از طریق به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعاتی ندارند.

۲) درک نیازهای اطلاعاتی و ویژگی‌های پردازش اطلاعات تصمیم‌گیرندگان: محققین معتقدند که توجه به نیازهای اطلاعاتی و در اختیار قرار دادن اطلاعات به مدیران در موقعیت‌های مختلف به منظور اخذ تصمیمات استراتژیک اهمیت ویژه‌ای دارد که حسابداری مدیریت استراتژیک این روند را تسهیل می‌نماید؛

⁴ Policy

⁵ Formal mechanism

⁶ Beg

¹ People

² Equipment

³ Policy

مشکل از چند روز که باعث ایجاد تغییر در یک حوزه‌ی مورد مطالعه می‌گردند. در تعریفی دیگر، پیشران اصطلاحی است که برای اشاره به هر "نیروی تغییرساز" که باعث تحول آینده، تأثیر بر آن و شکل دادن به آن می‌شوند، مورد استفاده قرار می‌گیرد. این تغییر می‌تواند به وسیله‌ی اشخاص، نهادها یا حتی شرایط ایجاد شود (اخوان کاظمی و نیکونهاد، ۱۳۹۷). متداول‌ترین روش پیشران‌شناسی برگرفته از فرهنگ عبارات آینده‌پژوهی است که در آن پیشران‌ها در ۱۰ دسته سیاسی، اطلاعاتی (ارتباطی و رسانه‌ای)، طبیعی (کلان محیطی)، تضاد یا تعارض، سلامت (بیولوژیک)، فرهنگی، اجتماعی، تکنولوژیک، اقتصادی و اخلاقی تقسیم‌بندی گردیده‌اند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰).

حسابداری مدیریت استراتژیک

با توسعه مداوم جهانی شدن، بازار همواره به اندازه آنچه امروز است، در مقیاس بزرگی نبوده است. سازمان‌ها برای سازگاری با تغییرات محیط خارجی و پیشرفت تکنولوژیک باید هماهنگ‌تر باشند (چی و همکاران ۲۰۲۰)؛ بنابراین، رقابتی که بنگاه‌ها با آن روبه‌رو هستند، نه تنها از داخل کشور، بلکه از خارج از کشور نیز بوده است. با مواجهه با محیط خارجی که به سرعت در حال تغییر است و رقبای قوی، جهان به دنبال موثرترین روش‌های مدیریتی برای کمک به شرکت‌ها در دستیابی به اهداف استراتژیک خود است. در دهه ۱۹۸۰، مفهوم اساسی حسابداری مدیریت استراتژیک توسط سیموندز^۱ (۱۹۸۲) به عنوان یک روش برون‌گرا برای تکمیل کمبود شیوه‌های حسابداری مدیریت ایجاد شد. از آن زمان، برخی از شیوه‌های حسابداری مدیریت استراتژیک معرفی شده‌اند و علاقه به ایجاد محبوبیت این شیوه‌ها در بین شرکت‌ها و تعیین تأثیر آنها بر عملکرد شرکت افزایش یافته است (نگوین^۲، ۲۰۲۱). نقش اصلی حسابداری مدیریت استراتژیک به کمک به رهبری ارشد برای توسعه استراتژی‌های رقابتی و اجرای برنامه‌ریزی استراتژیک اشاره دارد که شرکت‌ها را برای بالا بردن آگاهی از نگرانی‌های ثابت و توسعه پایدار از تحلیل و تفکر استراتژیک درجه بالا تشویق می‌کند (حدید و السید ۲۰۲۱).

سیستم‌های اطلاعات حسابداری

سیستم اطلاعات حسابداری، مجموعه‌ای از منابع، افراد و ابزارهای فیزیکی است که برای تغییر داده‌های مالی و غیرمالی برای ایجاد بینش معنادار مورد نیاز برای تصمیم‌گیری مدیران در سطوح مختلف کسب و کار و سازمان طراحی شده‌اند

مطالعه می‌شوند (رهسپار و همکاران، ۱۳۹۸). پیشران‌های محیطی به مجموعه عواملی اشاره دارد که می‌تواند روند کسب و کارها را تغییر دهد. این پیشران‌ها در تمامی حوزه‌های صنعت، فرهنگ، سرمایه‌گذاری و... وجود دارد به عبارت دیگر؛ پیشران‌های محیطی بر کسب و کارها محاط شده و آنان را در یک مقطع زمانی و در افق پیشرو تحت تأثیر قرار می‌دهد. پیشران‌های محیطی که به نیروهای محرک در ادبیات مدیریت استراتژیک هم نامگذاری می‌شود توانسته است در حوزه‌ی آینده‌پژوهی، نظر بسیاری از محققان را به خود جلب نماید. صنایع و همکاران (۲۰۲۰) بیان کرد که پیشران‌های محیطی در حوزه‌ی سازمانی و به ویژه در زمینه‌ی بازمهندسی و ایجاد انعطاف‌های لازم در مقابل تهدیدات محیطی، اهمیت ویژه دارد. رضایان و مرزبان (۱۳۹۸) معتقدند که کلان روندهای جهانی از یک سو و روندها و پیشران‌های محیطی از سوی دیگر، آینده ایران در حوزه‌های مختلف را تحت تأثیر قرار می‌دهد که توجه به مبانی استراتژیک و آینده‌نگاری در محیطی پیچیده و غیرقابل پیش بینی، می‌تواند با بهره‌گیری از تفکر سناریویی (مبتنی بر شناسایی و بازشکافی پیشران‌ها و عدم قطعیت‌های سازنده آینده) تصاویری ملموس و قابل درک از آینده‌های قابل تصور یا محتمل در قالب سناریوهایی چندگانه ارائه داد. نیری و همکاران (۱۳۹۷) در راستای ارائه‌ی تعریفی روشن از پیشران‌های محیطی بیان می‌کنند که نحوه‌ی برهم‌کنش عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار در هر پدیده‌ای را پیشران‌های محیطی می‌گویند. پیشران‌ها مجموعه‌ای از نیروهای شکل‌دهنده به آینده هستند که به صورت جهانی یا محلی بر آینده‌های مختلف تأثیر می‌گذارد و آینده را شکل می‌دهند (البرزی دعوتی و نصرالهی، ۱۳۹۷). آینده‌پژوهی و شناخت آینده در عصر تحولات گسترده و شتابان امروز برای سیاست‌گذاران و مجریان ضرورتی حیاتی است و تصمیم‌گیری بدون توجه به روندهای محتمل آینده میسر و معقول نیست. به منظور بررسی آینده باید عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر آینده هر موضوع یا پدیده را مورد ارزیابی قرار داد و با شناخت صحیح هر یک از این مؤلفه‌ها به برنامه‌ریزی و اتخاذ تصمیمات راهبردی و متناسب با آینده مسائل و موضوعات به منظور تبدیل نمودن شرایط پیش روی آینده به فرصت‌های مناسب پرداخت. از جمله نیروهای عمده شکل‌دهنده به آینده مسائل و پدیده‌ها پیشران‌ها هستند. در متون آینده‌شناسی پیشران‌ها اشاره به نیروهای عمده شکل‌دهنده آینده دارد. پیشران‌ها به صورت غیرمستقیم بر حوزه‌های مختلف تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر، مؤلفه‌ها یا عوامل اصلی

² Nguyen

¹ Simmonds

نورهایاتی و همکاران، ۲۰۲۳). ارتباط متقابل بین فعالیت‌ها، اسناد و منابع فناورانه به طور هماهنگ برای جمع آوری و پردازش داده‌ها و تولید داده‌های کلیدی برای استفاده توسط ذینفعان داخلی و خارجی شرکت‌ها توسط سیستم‌های اطلاعات حسابداری انجام می‌شود. مطالعات اساسی در مورد حسابداری علوم تصمیم‌گیری بر ضرورت پیاده‌سازی و استقرار سیستم اطلاعات حسابداری برای به دست آوردن کنترل سازمانی، تحلیل مالی و برقراری ارتباطات هدفمند و مطلوب تاکید کرده‌اند. سیستم اطلاعات حسابداری، به عنوان یک فرآیند سازمانی اصلی طبقه بندی می‌شود که برای بهبود اثربخشی تصمیم‌گیری و انجام کنترل بهتر در سازمان پیاده‌سازی می‌شود. برخی از مطالعات اذعان داشتند که سیستم اطلاعات حسابداری، ابزار مدیریت اطلاعات مالی است که اغلب برای نظارت و مدیریت منابع سازمانی استفاده می‌شود (راشدی و درگاهی، ۲۰۱۹).

پیشینه تحقیق

شاهی و نعی (۱۴۰۱) در مقاله‌ی خود بیان کردند که حسابداری مدیریت، کیفیت سیستم‌های اطلاعاتی و فرهنگ سازمانی سه متغیری هستند که در حسابداری مدیریت نقش دارند؛ همچنین نشان دادند که رابطه مثبت بین شبکه حسابداری مدیریت و اجرای شیوه‌های حسابداری مدیریت استراتژیک وجود دارد و با این حال، این رابطه با کیفیت سیستم‌های اطلاعات رابطه مثبت دارد؛ که حسابداران مدیریت را قادر می‌سازد تا اقدامات حسابداری مدیریت استراتژیک را پیاده‌سازی کنند. هیراد و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ی خود نشان داد که سیستم‌های اطلاعات حسابداری از نظر مدیریت مؤثر تصمیم‌گیری و کنترل عملکرد بر بهره‌وری نیروی کار در بنگاه‌های تولیدی تاثیر گذار است. توصیه اصلی این پژوهش این است که شرکت‌های تولید کننده که مایل به افزایش کارایی خود از نظر حسابداری مناسب در فرآیندهای حسابداری مالی خود به این مهم دست پیدا کنند. کهریزسنگی و بخردی نسب (۱۳۹۸) در مقاله‌ی خود به این نتیجه رسیدند که وجود مالکان نهادی و اعضای مستقل در کمیته حسابرسی، منجر به استفاده کارآمد از تکنیک‌های حسابداری می‌گردد. علاوه بر این نتایج پژوهش حاکی از آن است که وجود اعضای غیر موظف در کمیته حسابرسی، بیش از سایر مکانیسم‌های راهبری شرکتی، منجر به استفاده از تکنیک حسابداری مدیریت استراتژیک می‌شود. محمدنژاد و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ی خود نشان داد که انعطاف‌پذیری نرم افزارهای حسابداری بر پاسخگویی به ذینفعان داخلی و خارجی شرکت تاثیر گذار است مطالعات خارجی در زمینه‌ی سیستم‌های اطلاعات حسابداری به این نتایج رسیده‌اند که

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از منظر استراتژی پژوهش، روش آمیخته با ترکیبی از نوع اکتشافی است. روش ترکیبی اکتشافی، روشی است که در دو فاز اساسی شامل فازهای کیفی و کمی انجام می‌شود. در فاز کیفی، محقق با استفاده از روش تحلیل داده‌های کیفی که به طور مشخص در این پژوهش از روش فراترکیب استفاده می‌شود، به مدل‌سازی یا الگوسازی می‌پردازد و در فاز کمی، با استفاده از نسبت به تجزیه و تحلیل داده‌های کمی اقدام می‌گردد. به طور کلی در این مقاله، محقق مراحل اجرایی زیر را در پیش گرفته است: در مرحله‌ی اول یعنی گردآوری داده‌های کیفی پژوهش که هدف آن تدوین الگو است از روش فراترکیب استفاده نمود. در مرحله‌ی دوم، به صحت‌گذاری و اعتبارسنجی الگو ارائه شده با استفاده از نظرسنجی از خبرگان اقدام شد.

جامعه‌ی آماری اولیه پژوهش شامل کلیه اسناد مکتوب مربوط به حسابداری مدیریت استراتژیک و سیستم‌های اطلاعاتی در مواجهه با پیشران‌های محیطی شامل ۷۰ مقاله و اثر بر مبنای معیارهای تعیین شده شامل ارتباط چکیده با موضوع، روش تحقیق و نتیجه‌گیری انتخاب و تحلیل شد. جامعه‌ی آماری دوم شامل ۱۵ نفر از مدیران مرتبط با حوزه‌ی حسابداری مدیریت استراتژیک و سیستم‌های اطلاعاتی که دارای تحصیلات ترجیحاً دکتری، سابقه فعالیت حداقل ۱۰ سال و رشته‌ی تخصصی مدیریت مالی، مهندسی مالی، مهندسی صنایع و حسابداری هستند، می‌باشد.

یافته‌ها

شامل یافته‌های کیفی پژوهش با استفاده از روش فراترکیب در قالب الگوی هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو به شرح زیر می‌باشد:

گام اول: تنظیم سؤالات تحقیق: در گام نخست مرحله‌ی فراترکیب پژوهش حاضر، ابتدا پرسش‌های مبنایی مطرح شده و با پاسخ‌گویی به آن‌ها محدوده کار مشخص می‌شود. چنین محدودیت‌هایی زمینه‌ساز رفع ابهام‌هایی احتمالی در مراحل بعدی پژوهش خواهد بود. در جدول (۱)، سؤال‌های پژوهش به همراه مؤلفه‌های آن‌ها بیان شده است.

جدول ۱. سؤال‌های گام نخست فراترکیب

مشخصه‌ها	پرسش‌های پژوهش
چیستی (What)	حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی
جامعه مورد مطالعه (Who)	منابع مختلف اعم از مقاله و پایان‌نامه در مورد حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی
محدودیت زمانی (When)	کلیه منابع موجود بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲ میلادی
چگونگی روش (How)	بررسی موضوعی منابع، استخراج کدها، بررسی و تحلیل مفاهیم، دسته‌بندی مفاهیم و ایجاد مقوله‌ها

شده در آن‌ها اعتمادی نداشته باشد و ممکن است آن‌ها را رد کند. در این پژوهش، معیارهای در نظر گرفته شده در چک لیست ارزیابی کیفی این پژوهش به طوری که شامل معیارهای لازم در گام‌های پالایش، ارزیابی تکنیکی و پارادایمی هستند، عبارتند از:

- ◀ روش گردآوری داده، نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها،
- ◀ تناسب طرح پژوهش با هدف پژوهش،
- ◀ بیان روشن یافته‌ها، توجیه مناسب نتیجه پژوهش،
- ◀ تجانس بین پارادایم‌های هدایت‌کننده پروژه پژوهش‌های با روش‌های انتخاب شده.

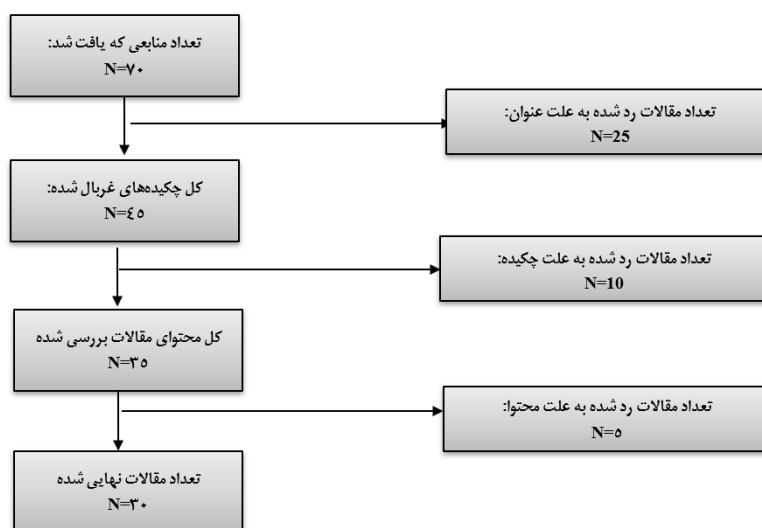
در طول این پژوهش، محققین به بررسی هر یک از مطالعات پرداختند و طی مباحثات و مبادلات به این توافق رسیدند که مطالعات از کیفیت لازم برخوردارند. مقالات بر اساس معیارهایی بر اساس فرآیند نمایش داده شده در شکل (۲) حذف یا انتخاب شدند. معیارهای پذیرش یا عدم پذیرش، شامل مواردی چون محدوده‌ی جغرافیایی، زبان مطالعات، زمان مطالعات، روش‌های مطالعات، جامعه مورد مطالعه، شرایط مورد مطالعه و نوع مطالعه است. بسیاری از مقالات حذف شدند چرا که آن‌ها معیارهای انتخاب را برآورده نمی‌کردند. با توجه به ماهیت پژوهش مقالات غیرمرتبط با زمینه پژوهش از این مطالعه کنار گذاشته شدند. در پایان ۳۵ مقاله مربوط به موضوع، یا اشاره داشته به بخشی از موضوع انتخاب شد.

گام چهارم: استخراج اطلاعات متون: همان‌طور که در گام سوم اشاره گردید در این پژوهش، ۳۰ مقاله‌ی نهایی براساس مطالعات پیشین انتخاب گردید. اطلاعات منابع بر اساس مشخصات نویسنده به همراه سال انتشار مقاله و اجزای هماهنگی بیان شده در هر مقاله طبقه‌بندی گردید. به منظور دستیابی به یافته‌های درون مطالعات، چندین بار بازخوانی و در ستون‌های جداگانه دسته‌بندی شدند.

گام پنجم: تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی؛ داده‌های منابع نهایی با رویکرد تحلیل مضمون مورد تحلیل قرار گرفتند. مضمون نشان‌دهنده اطلاعات مهم در ارتباط با سؤال و داده‌های پژوهش و مفهوم الگوی موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها است. از روش فراترکیب برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مرور نظام‌مند مقالات نهایی در این پژوهش استفاده گردید.

گام دوم: بررسی متون نظام‌مند مقاله‌ها: جامعه آماری پژوهش شامل تحقیقات و مطالعات پیشین (مقالات، کتاب‌ها و...) در حوزه‌ی حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی در طی سال‌های ۲۰۱۴ الی ۲۰۲۲ تشکیل داده است. از دو کلیدواژه اصلی حسابداری مدیریت استراتژیک و سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی برای جستجو در پایگاه‌های داده‌ای معتبر نظیر ایرانداک، پایگاه نشریات کشور، پایگاه‌های مجلات تخصصی نور، سیویلیکا، علم‌نت، سامانه‌های کتابخانه ملی و همچنین پایگاه‌های استنادی و اطلاعاتی معتبر خارجی نظیر الزیور و ساینس دایرکت استفاده گردید. در نتیجه جستجوی صورت گرفته در مجموع تعداد ۷۰ مقاله، کتاب و تحقیقات و... در این حوزه یافت گردید.

گام سوم: جستجو و انتخاب مقاله‌های مناسب: در این گام، محقق کیفیت مقالات را ارزیابی می‌کند و هدف از این مرحله حذف مقاله‌ها و کتاب‌هایی است که پژوهشگر به یافته‌های ارائه

شکل ۲. شیوه‌ی انتخاب و ارزیابی مقاله‌های مناسب جهت تحلیل

جدول ۲. مقوله‌ها و مؤلفه‌های استخراج شده

مقوله	مؤلفه‌ها	فراوانی
الزامات راهبردی	اتخاذ تصمیمات استراتژیک مبتنی بر تحلیل‌های اطلاعاتی، ارتقاء سطح تصمیمات از حالت کوتاه مدت به حالت بلندمدت، توسعه دانش گرایبی در سطوح مدیریتی مبتنی بر تحولات اطلاعاتی، اهتمام مدیران در توسعه جایگاه سیستم اطلاعات حسابداری، تغییر سبک مدیریتی متناسب با سیستم‌های اطلاعات حسابداری	۷
الزامات سازمانی	ایجاد ساختارهای تخت و ارگانیک به منظور توسعه تیم محوری، یکپارچه‌سازی اطلاعات در بخش‌های مختلف شرکت متناسب با اهداف، شفاف‌سازی اطلاعات مالی و غیرمالی، چابک‌سازی ساختاری و تسهیل و تسریع جریان اطلاعات در شرکت، بازخوردهای بهنگام از عملکرد بخش‌های مختلف شرکت به مدیران، متناسب سازی سطوح دسترسی اطلاعات با تخصص و جایگاه مدیران	۸
الزامات راهبری	تدوین سند استراتژیک شرکت به منظور هم سویی و هم راستایی اهداف، تنظیم خط مشی‌ها و سیاست‌های سیستم اطلاعات حسابداری، تعیین شاخص‌های عملکرد استراتژیک از طریق سیستم‌های اطلاعاتی، ابلاغ دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌های سیستم اطلاعات حسابداری	۱۱
الزامات زیرساختی	توسعه شبکه‌های فعال تحت وب به منظور شبکه‌سازی ایمن، ایجاد بلوک‌های تخصصی در شرکت به تناسب ماهیت استراتژیک بخش‌ها، توسعه تجهیزات سخت افزاری شرکت، ارتقاء نرم افزارها و سامانه‌های مالی شرکت	۱۲
الزامات فرآیندی	طراحی فرآیندهای انتصابات شرکت متناسب با جهت‌گیری استراتژیک، طراحی فرآیند رصد عوامل محیطی به تفکیک، طراحی فرآیند گزارش‌دهی به مدیران، طراحی فرآیند پاداش و مزایا مطابق با میزان عملکرد شرکت، طراحی فرآیند گزارش‌دهی به مدیران، طراحی فرآیندهای مدیریت جریان اطلاعات در بین مدیران	۱۶
الزامات فرهنگ سازی	گفتمان سازی در بین مدیران و کارکنان از اهمیت جایگاه اطلاعات، آموزش و آگاه‌سازی مدیران و کارکنان از اجرای سیستم‌های اطلاعات حسابداری، توجیه‌سازی مدیران از پیشران‌های اقتصادی، فرهنگی، قانون، سیاسی و...، تبیین الزامات فرهنگی در شرکت به منظور رعایت اصول محرمانگی اطلاعات	۱۱

و مقالات استخراج شده با روش فراترکیب از پایایی خوبی برخوردار است. از روش آنتروپی شانون، میزان پشتیبانی پژوهش های گذشته از یافته های این پژوهش به صورت آماری نشان داده می شود. بر اساس روش آنتروپی شانون، می توان از لحاظ کمی به توصیف ابعاد و مؤلفه های مدل مفهومی و تعیین میزان پشتیبانی پژوهش های گذشته از هر مؤلفه پرداخت. با توجه به روابط زیر به عنوان نمونه، نتایج تحلیل کمی فراترکیب مربوط به بُعد رفتار کاربر در جدول (۳) تشکیل می شود و نتایج سایر ابعاد در بخش پیوست ارائه می شود:

$$E_j = -k \sum_{n=1}^m [P_{ij} * \ln P_{ij}] \text{ و}$$

$$W_j = \frac{E_j}{\sum_{j=1}^n E_j}$$

گام ششم: کنترل شاخص های استخراجی؛ از ابزار CASP برای بررسی روایی فراترکیب استفاده شده است برای این منظور تمامی پژوهش های انتخاب شده را به کمک ۱۰ معیار CASP مورد ارزشیابی قرار گرفت و مشاهده گردید که ۱۶ کار پژوهشی منتخب ارزش بالاتر از ۲۵ به خود اختصاص دادند. برای بررسی پایایی روش فراترکیب نیز از مقایسه نظرات با یک خبره دیگر بهره برده شد. برای دستیابی به این امر، تعدادی از مقاله های انتخابی در اختیار یکی از خبرگان قرار گرفت و ارزیابی کیفی مقالات به کمک ابزار CASP توسط خبره نیز انجام پذیرفت. سپس نتایج حاصل از طریق ضریب توافق بین دو کدگذار با شاخص کاپا ارزشیابی شد. از آن جا که نتایج ضریب کاپا بالاتر از ۰/۶ است می توان گفت ضریب توافق در سطح خوبی واقع شده

جدول ۳. میزان پشتیبانی مطالعات از ابعاد و مؤلفه ها

رتبه کد	ضریب اهمیت	عدم اطمینان	$\sum_{n=1}^m [P_{ij} * \ln P_{ij}]$ و	کدها
۵	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	اتخاذ تصمیمات استراتژیک مبتنی بر تحلیل های اطلاعاتی
۳	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	ارتقاء سطح تصمیمات از حالت کوتاه مدت به حالت بلندمدت
۷	۰	۰	۰	توسعه دانش گزایی در سطوح مدیریتی مبتنی بر تحولات اطلاعاتی
۴	۰	۰	۰	اهتمام مدیران در توسعه جایگاه سیستم اطلاعات حسابداری
۶	۰	۰	۰	تغییر سبک مدیریتی متناسب با سیستم های اطلاعات حسابداری
۱	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	ایجاد ساختارهای تخت و ارگانیک به منظور توسعه تیم محوری
۹	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	یکپارچه سازی اطلاعات در بخش های مختلف شرکت متناسب با اهداف
۲	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	شفاف سازی اطلاعات مالی و غیرمالی
۸	۰	۰	۰	چابک سازی ساختاری و تسهیل و تسریع جریان اطلاعات در شرکت
۱۳	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	بازخورد های بهنگام از عملکرد بخش های مختلف شرکت به مدیران
۱۶	۰/۰۱۴	۰/۲۹۰	-۱/۰۹۹	متناسب سازی سطوح دسترسی اطلاعات با تخصص و جایگاه مدیران
۱۹	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	تدوین سند استراتژیک شرکت به منظور هم سوئی و هم راستایی اهداف
۱۵	۰	۰	۰	تنظیم خط مشی ها و سیاست های سیستم اطلاعات حسابداری
۲۱	۰	۰	۰	تعیین شاخص های عملکرد استراتژیک از طریق سیستم های اطلاعاتی
۱۷	۰	۰	۰	ابلاغ دستورالعمل ها و آئین نامه های سیستم اطلاعات حسابداری
۱۲	۰	۰	۰	توسعه شبکه های فعال تحت وب به منظور شبکه سازی ایمن
۸	۰	۰	۰	ایجاد بلوک های تخصصی در شرکت به تناسب ماهیت استراتژیک بخش ها
۱۳	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	توسعه تجهیزات سخت افزاری شرکت
۱۶	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	ارتقاء نرم افزارها و سامانه های مالی شرکت
۱۹	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	طراحی فرآیندهای انتصابات شرکت متناسب با جهت گیری استراتژیک
۱۵	۰	۰	۰	طراحی فرآیند رصد عوامل محیطی به تفکیک
۲۱	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	طراحی فرآیند گزارش دهی به مدیران
۱۲	۰/۰۱۴	۰/۲۹۰	-۱/۰۹۹	طراحی فرآیند پاداش و مزایا مطابق با میزان عملکرد شرکت
۱۲	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	طراحی فرآیند گزارش دهی به مدیران
۸	۰/۰۰۹	۰/۱۸۳	-۰/۶۹۳	طراحی فرآیندهای مدیریت جریان اطلاعات در بین مدیران

با توجه به محاسبات صورت گرفته، مقادیر اندازه‌ی توافق به دست آمده به صورت جدول (۴) می‌باشد:

جدول ۴. مقادیر اندازه توافق

نتایج ارزیابی	مقدار	انحراف استاندارد	عدد معناداری
کاپای مقدار توافق	۰/۸۳۷	۰/۰۵	۰/۰۰۰
تعداد موارد معتبر	۳۴		

گام هفتم: ارائه یافته‌ها: در خاتمه نتایج حاصل از فرترکیب، الگوی حسابداری مدیریت استراتژیک با به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعات حسابداری در مواجهه با پیشران‌های محیطی در قالب ۶ بُعد در شکل (۲) نشان داده شده است:

شکل ۲. الگوی حسابداری مدیریت استراتژیک مبتنی بر سیستم‌های اطلاعات حسابداری

صحه‌گذاری و اولویت‌بندی مؤلفه‌های حسابداری مدیریت

استراتژیک مبتنی بر سیستم‌های اطلاعات حسابداری

در فاز کمی مربوط به مقاله‌ی حاضر، صحه‌گذاری، اعتباریابی و اولویت‌بندی ابعاد اصلی و مؤلفه‌های به دست آمده از مراحل فراترکیب در فاز کیفی مورد بررسی قرار می‌گیرد. با توجه به این‌که مرحله‌ی ششم از فراترکیب پالایش کیفی یافته‌های به دست آمده است با روش گروه کانونی از طریق نظرسنجی از خبرگان به دست می‌آید. با توجه به این‌که ابعاد و مؤلفه‌های به دست آمده از مقالات پیشین اقتباس و استخراج شده است بنابراین دارای روایی قابل قبولی است اما برای تعیین میزان توافق بر روی مؤلفه‌های به دست آمده و نزدیک کردن آن به نظرات و دیدگاه‌های علمی‌تر و اصولی‌تر اعتباریابی در دستور کار محقق قرار می‌گیرد. روش گروه کانونی یا گفتگوی گروهی متمرکز یکی از روش‌های متداول در روش پژوهش است که به منظور جمع‌آوری اطلاعات، بررسی مسئله و نظرسنجی مستقیم از خبرگان انجام می‌شود. ابعاد و مؤلفه‌ها در قالب پرسشنامه به صورت طیف لیکرت به نظرسنجی ۱۵ نفر از مدیران فعال در لایه‌های مدیریتی شرکت که با حوزه‌ی سیستم‌های اطلاعات حسابداری و رویکرد حسابداری مدیریت استراتژیک آشنایی داشتند، گذاشته شد. در ادامه، یافته‌های مرحله‌ی کمی پژوهش ارائه شده است. شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار، کجی و کشیدگی) ابعاد و مؤلفه‌ها در جدول (۵)، (۶)، (۷) و (۸) و (۹) گزارش شده است.

همان‌طور که در جدول (۵) نشان داده شده است، اتخاذ تصمیمات استراتژیک مبتنی بر تحلیل‌های اطلاعاتی در بُعد الزامات مدیریتی دارای بیشترین میانگین با امتیاز ۷/۶۱ و تغییر سبک مدیریتی متناسب با سیستم‌های اطلاعات حسابداری دارای کمترین میانگین با امتیاز ۳/۲۳ می‌باشد.

همان‌طور که در جدول (۶) نشان داده شده است، ایجاد ساختارهای تخت و ارگانیک به منظور توسعه تیم محوری در بُعد الزامات سازمانی دارای بیشترین میانگین با امتیاز ۶/۹ و متناسب سازی سطوح دسترسی اطلاعات با تخصص و جایگاه مدیران دارای کمترین میانگین با امتیاز ۲/۱۹ می‌باشد.

همان‌طور که در جدول (۷) نشان داده شده است، تدوین سند استراتژیک شرکت به منظور هم‌سویی و هم‌راستایی اهداف در بُعد الزامات راهبری دارای بیشترین میانگین با امتیاز ۷/۷۸ و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌های سیستم‌های اطلاعات حسابداری با امتیاز ۵/۳۴ می‌باشد.

همان‌طور که در جدول (۸) نشان داده شده است، توسعه شبکه‌های فعال تحت وب به منظور شبکه‌سازی ایمن در بُعد الزامات زیرساختی دارای بیشترین میانگین با امتیاز ۸/۲۵ و ارتقاء نرم‌افزارها و سامانه‌های مالی شرکت دارای کمترین میانگین با امتیاز ۵/۳۰ می‌باشد.

همان‌طور که در جدول (۹) نشان داده شده است، طراحی فرآیندهای انتصابات شرکت متناسب با جهت‌گیری استراتژیک در بُعد الزامات فرآیندی دارای بیشترین میانگین با امتیاز ۷/۵۴ و طراحی فرآیندهای مدیریت جریان اطلاعات در بین مدیران دارای کمترین میانگین با امتیاز ۴/۱۰ می‌باشد.

همان‌طور که در جدول (۱۰) نشان داده شده است، گفتمان سازی در بین مدیران و کارکنان از اهمیت جایگاه اطلاعات در بُعد الزامات فرهنگ سازی دارای بیشترین میانگین با امتیاز ۶/۴۵ و تبیین الزامات فرهنگی در شرکت به منظور رعایت اصول محرمانگی اطلاعات دارای کمترین میانگین با امتیاز ۴/۱۱ می‌باشد. همچنین بر اساس محاسبات به دست آمده از میزان ارجحیت و اهمیت هر یک از ابعاد اصلی، اولویت ابعاد به صورت جدول (۱۱) می‌باشد:

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های بُعد الزامات مدیریتی

رتبه اولویت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
۱	اتخاذ تصمیمات استراتژیک مبتنی بر تحلیل‌های اطلاعاتی	۷/۶۱	۵/۲۴	۰/۱۳	-۱/۴۲
۲	ارتقاء سطح تصمیمات از حالت کوتاه مدت به حالت بلندمدت	۶/۵	۰/۷۴	۰/۷۶	-۰/۷۸
۳	توسعه دانش‌گرایی در سطوح مدیریتی مبتنی بر تحولات اطلاعاتی	۴/۷۲	۱/۵۵	-۰/۰۲	-۱/۴۵
۴	اهتمام مدیران در توسعه جایگاه سیستم‌های اطلاعات حسابداری	۳/۴۴	۱/۴۳	-۰/۰۹	-۱/۱۷
۵	تغییر سبک مدیریتی متناسب با سیستم‌های اطلاعات حسابداری	۳/۲۳	۱/۶۲	-۰/۱۳	-۱/۳۶

جدول ۶. شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های بُعد الزامات سازمانی

رتبه اولویت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
۱	ایجاد ساختارهای تخت و ارگانیک به منظور توسعه تیم محوری	۶/۹	۱/۳۷	۰/۰۸	-۱/۷۳
۲	یکپارچه‌سازی اطلاعات در بخش‌های مختلف شرکت متناسب با اهداف	۵/۷۶	۳/۲۵	-۱/۲۸	۰/۵۷
۳	شفاف‌سازی اطلاعات مالی و غیرمالی	۵/۳۲	۱/۸۷	-۱/۰۱	-۰/۰۴
۴	چابک‌سازی ساختاری و تسهیل و تسریع جریان اطلاعات در شرکت	۳/۴۴	۱/۶۴	-۱/۳۹	۰/۵۴
۵	بازخوردهای بهنگام از عملکرد بخش‌های مختلف شرکت به مدیران	۲/۲۵	۱/۲۹	-۰/۱۱	-۱/۷۰
۶	متناسب‌سازی سطوح دسترسی اطلاعات با تخصص و جایگاه مدیران	۲/۱۹	۰/۴۸	۰/۴۶	-۱/۳۵

جدول ۷. شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های بُعد الزامات راهبری

رتبه اولویت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
۱	تدوین سند استراتژیک شرکت به منظور هم‌سوئی و هم‌راستایی اهداف	۷/۷۸	۱/۴۳	-۰/۰۹	-۱/۱۵
۲	تنظیم خط‌مشی‌ها و سیاست‌های سیستم اطلاعات حسابداری	۷/۳۵	۱/۶۴	-۰/۱۳۵	-۱/۴۳
۳	تعیین شاخص‌های عملکرد استراتژیک از طریق سیستم‌های اطلاعاتی	۶/۵	۱/۷۶	-۰/۵۸	-۱/۳۲
۴	ابلاغ دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌های سیستم اطلاعات حسابداری	۵/۳۴	۱/۳۸	-۰/۰۰۴	-۱/۰۹

جدول ۸. شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های بُعد الزامات زیرساختی

رتبه اولویت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
۱	توسعه شبکه‌های فعال تحت وب به منظور شبکه‌سازی ایمن	۸/۲۵	۱/۵۵	-۰/۰۲	-۱/۴۵
۲	ایجاد بلوک‌های تخصصی در شرکت به تناسب ماهیت استراتژیک بخش‌ها	۶/۳	۱/۴۳	-۰/۰۰۹	-۱/۱۷
۳	توسعه تجهیزات سخت‌افزاری شرکت	۵/۷۱	۱/۶۲	-۰/۱۳	-۱/۳۶
۴	ارتقاء نرم‌افزارها و سامانه‌های مالی شرکت	۵/۳۰	۱/۶۱	-۰/۱۴	-۰/۳۹

جدول ۹. شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های بُعد الزامات فرآیندی

رتبه اولویت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
۱	طراحی فرآیندهای انتصابات شرکت متناسب با جهت‌گیری استراتژیک	۷/۵۴	۱/۸۷	-۱/۰۱	-۰/۰۴
۲	طراحی فرآیند رصد عوامل محیطی به تفکیک	۷/۴۴	۱/۶۴	-۱/۳۹	۰/۵۴
۳	طراحی فرآیند گزارش‌دهی به مدیران	۶/۳۶	۱/۲۹	-۰/۱۱	-۱/۷۰
۴	طراحی فرآیند پاداش و مزایا مطابق با میزان عملکرد شرکت	۵/۴۵	۱/۶۲	-۰/۱۳	-۱/۳۶
۵	طراحی فرآیند گزارش‌دهی به مدیران	۵/۱۲	۱/۶۴	-۰/۱۳۵	-۱/۴۳
۶	طراحی فرآیندهای مدیریت جریان اطلاعات در بین مدیران	۴/۱۰	۱/۷۶	-۰/۵۸	-۱/۳۲

جدول ۱۰. شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های الزامات فرهنگ‌سازی

رتبه اولویت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
۱	گفتمان‌سازی در بین مدیران و کارکنان از اهمیت جایگاه اطلاعات	۶/۴۵	۱/۳۷	۰/۰۸	-۱/۷۳
۲	آموزش و آگاه‌سازی مدیران و کارکنان از اجرای سیستم‌های اطلاعات حسابداری	۵/۳۷	۳/۲۵	-۱/۲۸	۰/۵۷
۳	توجه‌سازی مدیران از پیشران‌های اقتصادی، فرهنگی، قانون، سیاسی و...	۵/۲۳	۱/۸۷	-۱/۰۱	-۰/۰۴
۴	تبیین الزامات فرهنگی در شرکت به منظور رعایت اصول محرمانگی اطلاعات	۴/۱۱	۱/۷۶	-۰/۵۸	-۱/۳۲

جدول ۱۱. اولویت بندی ابعاد اصلی

رتبه	ابعاد	امتیاز
۱	الزامات راهبری	۸/۶۷
۲	الزامات مدیریتی	۸/۵۱
۳	الزامات زیرساختی	۷/۴۳
۴	الزامات فرآیندی	۷/۲۸
۵	الزامات سازمانی	۷/۱۳
۶	الزامات فرهنگ سازی	۶/۸۹

بحث و نتیجه گیری

در این تحقیق با مهم ترین مسئله‌ی موجود در بسیاری از شرکت‌های بورسی و سرمایه‌گذاری که همانا توسعه سیستم‌های پایگاه‌های اطلاعات حسابداری به منظور ایجاد سطح دسترسی کانالیزه شده به مدیران در سطوح مختلف، کارکنان و ذینفعان شامل سرمایه‌گذاران، مشتریان و سهامداران در مواجهه با پیشران‌های محیطی است، آغاز شد و نسبت به بیان مشکلات و چالش‌های موجود در زمینه‌ی شفاف‌سازی، یکپارچه‌سازی و متناسب‌سازی در شرکت‌ها در بخش مالی مطالب ارائه شدند. در بررسی و تحلیل نظریات سعی شد که مبانی و نظریه‌هایی مرتبط با سیستم اطلاعات مدیریت و پیشینه‌ی تحقیقات مرتبط در عرصه‌ی داخلی و خارجی و نحوه‌ی طراحی ساز و کارهایی آن با تأکید بر حسابداری مدیریت استراتژیک مد نظر قرار داده شود. از آنجایی که تحقیق حاضر به صورت مرور ادبیات و مبانی نظری بود در دو فاز اصلی شامل فاز کیفی و کمی انجام شد که در فاز کیفی، با بررسی مقالات و پژوهش‌های مرتبط بر اساس رویکرد فراترکیب، ۳۰ عامل فرعی در ۶ عامل اصلی دسته‌بندی شدند و در فاز کمی با استفاده از پرسشنامه و نظرسنجی از خبرگان به منظور صحت‌گذاری و اولویت‌بندی عوامل اقدام شد که نتایج نشان داد در بُعد الزامات مدیریتی به ترتیب عوامل شامل اتخاذ تصمیمات استراتژیک مبتنی بر تحلیل‌های اطلاعاتی، ارتقاء سطح تصمیمات از حالت کوتاه مدت به حالت بلندمدت، توسعه دانش‌گرایی در سطوح مدیریتی مبتنی بر تحولات اطلاعاتی، اهتمام مدیران در توسعه جایگاه سیستم اطلاعات حسابداری و تغییر سبک مدیریتی متناسب با سیستم‌های اطلاعات حسابداری می‌باشد. در بُعد الزامات سازمانی عوامل شامل ایجاد ساختارهای تخت و ارگانیک به منظور توسعه تیم محوری، یکپارچه‌سازی اطلاعات در بخش‌های مختلف شرکت متناسب با اهداف، شفاف‌سازی اطلاعات مالی و غیرمالی، چابک‌سازی ساختاری و تسهیل و تسریع جریان اطلاعات در شرکت، بازخوردهای بهنگام از عملکرد بخش‌های مختلف شرکت به

مدیران و متناسب سازی سطوح دسترسی اطلاعات با تخصص و جایگاه مدیران می‌باشد، در بُعد الزامات راهبری به ترتیب عوامل شامل تدوین سند استراتژیک شرکت به منظور هم‌سوئی و هم‌راستایی اهداف، تنظیم خط‌مشی‌ها و سیاست‌های سیستم اطلاعات حسابداری، تعیین شاخص‌های عملکرد استراتژیک از طریق سیستم‌های اطلاعاتی و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌های سیستم اطلاعات حسابداری می‌باشد. در بُعد الزامات زیرساختی عوامل شامل توسعه شبکه‌های فعال تحت وب به منظور شبکه‌سازی ایمن، ایجاد بلوک‌های تخصصی در شرکت به تناسب ماهیت استراتژیک بخش‌ها، توسعه تجهیزات سخت‌افزاری شرکت و ارتقاء نرم‌افزارها و سامانه‌های مالی شرکت می‌باشد. در بُعد الزامات فرآیندی به ترتیب عوامل شامل طراحی فرآیندهای انتصابات شرکت متناسب با جهت‌گیری استراتژیک، طراحی فرآیند رصد عوامل محیطی به تفکیک، طراحی فرآیند گزارش‌دهی به مدیران، طراحی فرآیند پاداش و مزایا مطابق با میزان عملکرد شرکت و طراحی فرآیندهای مدیریت جریان اطلاعات در بین مدیران می‌باشد. در بُعد الزامات فرهنگ‌سازی به ترتیب عوامل شامل گفتمان‌سازی در بین مدیران و کارکنان از اهمیت جایگاه اطلاعات، آموزش و آگاه‌سازی مدیران و کارکنان از اجرای سیستم‌های اطلاعات حسابداری، توجیه‌سازی مدیران از پیشران‌های اقتصادی، فرهنگی، قانون، سیاسی و... و تبیین الزامات فرهنگی در شرکت به منظور رعایت اصول محرمانگی اطلاعات می‌باشد. نتایج به دست آمده در این تحقیق در مقایسه با سایر تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که هیراد و همکاران (۱۴۰۰) به این نتیجه رسید که شرکت‌های تولیدکننده که مایل به افزایش کارایی خود از نظر حسابداری مناسب در فرآیندهای حسابداری مالی خود به این مهم دست پیدا کنند که با نتایج تحقیق حاضر از منظر مؤلفه‌های الزام‌آور همسو می‌باشد. محمدنژاد و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد که انعطاف‌پذیری نرم‌افزارهای حسابداری بر پاسخگویی به ذینفعان داخلی و خارجی شرکت تأثیر گذار است که با نتایج تحقیق حاضر در بُعد

تکتیکی - مدیریتی. فصلنامه حسابداری مدیریت. دوره ۱۰، شماره ۴۰.

بناء بفروبی، محمد رضا. (۱۳۹۷). ارزیابی کارایی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری و نقش آن در کارایی عملکرد شرکت. دومین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین حسابداری و مدیریت در هزاره سوم.

رهنمای رودپشتی، فریدون و رستمی مازویی، نعمت. (۱۳۹۵). مروری بر تئوری‌های روانشناسی در تحقیقات حسابداری مدیریت. حسابداری مدیریت، ۸(۲۶)، ۱-۲۰.

شوازی، مجید. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین سیستم اطلاعات حسابداری و عملکرد مالی با توجه به نقش میانجی عملکرد فرایند حسابداری در سازمان تامین اجتماعی یزد. پایان نامه دانشگاه آزاد واحد اردکان. پ

مرادی، مهدی. بیات، نعیمه. (۱۳۹۸). سیستم های اطلاعاتی حسابداری. انتشارات مرندید.

نظری، مونا؛ رهنمای رودپشتی، فریدونی؛ نیکومرام، هاشم و پورزمانی، زهرا. (۱۳۹۷). ارائه الگوی اصول یکپارچه حسابداری مدیریت مبتنی بر تفکر انتقادی. حسابداری مدیریت، ۱۱(۳۹)، ۶۷-۸۱.

نوری، شهرام. خدابخشی، پاریجان. زارعی، سمیرا. (۱۴۰۱). نقش حسابداران مدیریت بر شیوه‌های اجرایی حسابداری مدیریت استراتژیک: نقش فرهنگ سازمانی و سیستم‌های اطلاعاتی. فصلنامه تحلیل بازار سرمایه، شماره ۴.

Al-Okaily, M., 2021. Assessing the effectiveness of accounting information systems in the era of COVID-19 pandemic. VINE J. Inf. Knowl. Manag. Syst. <https://doi.org/10.1108/VJIKMS-08-2021-0148>.

- Al-Okaily, M., 2022. Toward an integrated model for the antecedents and consequences of AIS usage at the organizational level. Eur. J. Bus. <https://doi.org/10.1108/EMJB-05-2022-0100>

Alshira'h, A.F., Alsqour, M.D., Lutfi, A., Alsyouf, A., Alshirah, M.A., 2020. Socio-economic model of sales tax compliance. Economies 8, 8

Alnajjar, M. (2016). Impact of Accounting Information System on Organizational Performance: A Study of Small and Mid-Sized Enterprises in UAE. International Journal of Accounting Research, 4(1), 1-7.

Al-Dalaien, B.O.A. (2018). The Impact of Accounting Information System in Effectiveness of Financial Performance of Selected Industries In Jordan. Unpublished Doctoral Thesis, Department of Commerce, Aligarh Muslim University, Aligarh, Uttar Pradesh, India

Arab, R., Hosseinian, M. (2017). Investigating the effect of accounting information systems on

زیرساخت‌ها و رصد محیطی و مدیریت ذینفعان دارای همسویی می‌باشد. نظری‌پور (۱۳۹۷) به این نتیجه رسید که سیستم‌های حسابداری مدیریت به عنوان بخشی از سرمایه ساختاری دارای تاثیر مثبت بر روی عملکرد تجاری بوده و سازه‌های سرمایه فکری (سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی و سرمایه انسانی) دارای اثرات متقابل بر یکدیگر هستند. همچنین سرمایه انسانی به صورت غیرمستقیم و از طریق سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی بر عملکرد تجاری تاثیر است. سرمایه ارتباطی به صورت مستقیم بر عملکرد تجاری و به صورت غیرمستقیم همچنین از طریق سرمایه ساختاری بر عملکرد تجاری است که با نتایج تحقیق در حوزه‌ی فناوری و تکمیل فرآیندهای فناوری اطلاعات همسو می‌باشد. با توجه به نتایج به دست آمده، پیشنهادات ذیل در راستای توسعه‌ی عملکردی شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران به منظور ارتقاء اهداف استراتژیک و مأموریت‌ها در قالب سیستم‌های اطلاعات حسابداری به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- ◀ پیشنهاد می‌شود به منظور هدایت در تصمیم‌گیری مدیران عالی و ارشد شرکت نسبت به توجیه‌سازی و آگاه‌سازی اثرات سیستم‌های اطلاعاتی و تأثیرگذار آن بر تصمیمات استراتژیک، گردهمایی‌هایی برگزار شود؛
- ◀ پیشنهاد می‌شود به منظور کمی‌سازی اقدامات در قالب پلتفرم‌های سیستم‌های اطلاعات حسابداری در سطح شرکت‌های بورسی، نسبت به تدوین برنامه‌های عملیاتی مبتنی بر شاخص‌های استراتژیک بر اساس اصول حسابداری مدیریت تدوین شود؛
- ◀ پیشنهاد می‌شود به منظور ایجاد یکپارچگی، وحدت رویه و تسریع در پیگیری‌ها، ساختار مدیریت اطلاعات در شرکت در کلیه سطوح و لایه‌های سازمانی در راستای اهداف استراتژیک ترسیم شود؛
- ◀ پیشنهاد می‌شود جهت در دسترس بودن تمامی مدیران و کارشناسان به فیله‌های اختصاصی اطلاعات، شبکه‌های اجتماعی در داخل شرکت در بستر گوشی‌های همراه ایجاد شود.

فهرست منابع

ادیبی زاده، نیما. بنی فاطمی کاشی، سیمین. (۱۳۹۸). نقش عوامل موفقیت شرکت‌ها بر انتخاب بهینه سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری در شرکت PES. فصلنامه مطالعات تطبیقی در مدیریت مالی و حسابداری، دوره سوم، شماره ۴.

روباری، سیده امه. کردستانی، غلامرضا. (۱۴۰۰). وضعیت حسابداری مدیریت استراتژیک در ایران: رویکرد

- management accounting information system, and psychological factors on the budgetary slack. In *Accounting Forum*. Routledge, pp. 1-28
- Nguyen, H., Nguyen, A., 2020. Determinants of accounting information systems quality: empirical evidence from Vietnam. *Accounting* 6, 185-198
- Salehi, M., Rostami, V., Mogadam, A. (2010). Usefulness of Accounting Information System in Emerging Economy: Empirical Evidence of Iran. *International Journal of Economics and Finance*, 2(2), 186-195.
- Shuhidan, S., Mastuki, N., Wan Mohd, N. (2015). Accounting Information System and Decision Useful Information Fit Towards Cost Conscious Strategy in Malaysian Higher Education Institutions. *Procedia Economics and Finance*, 13(1), 885-895.
- Soudani, S.N. (2012). The Usefulness of an Accounting Information System for Effective Organizational Performance. *International Journal of Economics and Finance*, 4(5), 136-145.ia,
- Tavallaei, R., Alamdari, M. (2017). Techniques and tools of research methods in management. Shahid Beheshti University Press.
- Zakaria, W. (2017). A Survey on the Impact of Accounting Information System on Tasks Efficiency: Evidence from Malaysian Public Sector Agencies. [International Review of Management and Marketing](#).
- organizational performance. National Conference on New Accounting and Management Research in the Third Millennium [In persian].
- Bana Broubi, M.R. (2018). Evaluate the efficiency of accounting information systems and its role in the performance of the company. The Second National Conference on New Accounting and Management Research in the Third Millennium [In persian].
- Beg, K. (2017). Impact of Accounting Information System on the Financial Performance of Selected FMCG Companies. *Asian Journal of Applied Science and Technology*.
- Darmansyah, A., Fitrijanti, T. (2016). The Effect of Application Computer-Based Accounting Information System (CBAIS) on The Quality of Accounting Information and Managerial Performance.
- Duan, H.K., Vasarhelyi, M.A., Codesso, M., Alzamil, Z., 2023. Enhancing the government accounting information systems using social media information: an application of text mining and machine learning. *Int. J. Account. Inf. Syst.* 48, 10060
- Fitrios, R. (2016). Factors That Influence Accounting Information System Implementation And Accounting Information Quality. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 5(4), 192-198.
- Gamayuni, R. (2019). The Effect of Management Accounting Information System Application on Information Quality and Its Implication on Good Government Governance, *International Journal of Scientific & Technology Research*, 8.
- Hadid, W., Al-Sayed, M. (2021). Management accountants and strategic management accounting: The role of organizational culture and information systems. *Management Accounting Research*, 50, 100725.
- Hafij Ullah, M., Khonadakar, J., Fahim, S. (2014). Role of Accounting Information in Strategic Decision Making in Manufacturing Industries in Bangladesh. *Global Journal of Management and Business Research: D Accounting and Auditing*, 14(1), 9-22.
- Philosophers, M., Brotherhood, C. (2017). Investigating the Effect of Knowledge Sharing Behavior on Organizational Performance (Case Study: Iranian Space Agency. *Quarterly Journal of Information Processing and Management*, 32(3).[In persian].
- Kanakriyah, R. (2017). The Impact of Accounting Information Systems on the Banks Success: Evidence from Jordan. *Research Journal of Finance and Accounting*, 8(17), 1-14.
- Kanakriyah, R. (2017). The Impact of Accounting Information Systems on the Banks Success: Evidence from Jordan. *Research Journal of Finance and Accounting*, 8(17), 1-14.
- Khan, A. (2017). Impact of Accounting Information System on The Organizational Performance: A Case Study of Procter and Gamble. *Star Research Journal*, 5(12), 26-30.
- Namazi, M., Rezaei, G., 2023. Modelling the role of strategic planning, strategic

Accounting Knowledge & Management Auditing

Vol. 14/ No. 55/ Autumn 2024

Development of Strategic Management Accounting by Using Accounting Information Systems in the face of Environmental Drivers

Hasan Kordani

Ph.D. student in accounting, Noor branch, Noor, Islamic Azad University, Iran.

h.kordani@gmail.com

Mehdi Khalilpour

Assistant Professor of Accounting, Department of Accounting, Noor Branch, Noor Islamic Azad University, Iran

(Corresponding author)

khalilpoumehdi@gmail.com

Javad Ramezani

Assistant Professor of Accounting, Department of Accounting, Noor Branch, Noor Islamic Azad University, Iran

Javad.ramezani58@gmail.com

Seyed Javad Ebrahimian

Assistant Professor, Accounting, Accounting Department, Noor Branch, Noor Islamic Azad University, Iran

Acc.ebrahimian@yahoo.com

Ali Falah

Assistant Professor, Accounting, Accounting Department, Noor Branch, Noor Islamic Azad University, Iran

Fallahali55@yahoo.com

Abstract

Strategic management accounting is a mechanism to consider long-term and strategic indicators based on environmental actions, and this is important in the form of accounting information systems, which can help companies face the drivers to systematically secure the economic, political, social and security environment; In this regard; In this article, the researcher identifies the dimensions and components affecting the development of strategic management accounting by using accounting information systems in the face of environmental drivers. This research is exploratory from the point of view of practical purpose and descriptive data collection. In order to achieve the goal of the research, both qualitative and quantitative methods have been used. In the qualitative part, the researcher identified the dimensions and components through the meta-composite method of reviewing 70 articles and researches related to strategic management accounting and accounting information systems, and in the quantitative part, validated and prioritized. The dimensions and components were determined based on a survey of 15 managers of Tehran Stock Exchange companies, who were determined through targeted and accessible sampling. The results of the research showed that the priority of the effective dimensions on the development of strategic management accounting by using accounting information systems in the face of environmental drivers, respectively, include management requirements with 8.67, management requirements with 8.51, infrastructure requirements with 43/43. 7, process requirements are 7/28, organizational requirements are 7/13, and cultural requirements are 6/89.

Keywords: Accounting information system, Strategic management accounting, Obligation, Environmental drivers

